

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

**Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МІЖНАРОДНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Спеціальність СЗ Міжнародні відносини

Галузь знань «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Затверджено на засіданні
кафедри
Протокол № від 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Міжнародна та європейська безпека
Викладач	 Голуб'як Наталія Романівна – кандидат політичних наук, старша викладачка кафедри міжнародних відносин
Контактний телефон викладача	+ 3 8099 743 11 24
Е-mail викладача	 nataliia.holubiak@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Нормативна
Обсяг дисципліни	Лекції – 12 год. Практичні заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/3018
Консультації	Згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Дисципліна «Міжнародна та європейська безпека» належить до нормативних складових підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «С3 Міжнародні відносини». Її мета – сформувати у студентів системне розуміння сучасної системи міжнародної безпеки, ролі міжнародних організацій, зокрема ООН, НАТО, ОБСЄ, ЄС, а також новітніх викликів і загроз у глобальному та регіональному вимірах. У процесі вивчення курсу здобувачі набувають знань про еволюцію концепцій безпеки, основні теоретичні підходи до її розуміння, засади спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу, а також про сучасні форми співпраці держав у сфері запобігання конфліктам, врегулювання криз та підтримання миру. Особлива увага приділяється аналізу впливу євроінтеграційних процесів на безпекову політику ЄС, проблемам розширення НАТО, викликам гібридної війни, кібербезпеці, енергетичній безпеці, а також питанням національної безпеки України в системі міжнародних координат. Здобуті знання й навички сприятимуть формуванню у студентів аналітичного мислення, уміння орієнтуватися в актуальних міжнародних процесах, прогнозувати ризики та розробляти пропозиції щодо підвищення рівня безпеки держави й регіону. Дисципліна має теоретико-практичний характер, поєднує лекційні, семінарські та самостійні заняття, передбачає роботу з міжнародними документами, аналітичними звітами та кейсами з актуальних безпекових ситуацій.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета навчальної дисципліни – ознайомити студентів з сучасними проблемами міжнародної та європейської безпеки, розкрити парадигму безпеки, що включає в себе такі поняття, як національна безпека, регіональна безпека та міжнародна безпека в якості взаємопов'язаних складових частин.	

Завдання навчальної дисципліни «Міжнародна та європейська безпека» – сформулювати у студентів розуміння сутності поняття безпеки, еволюції та трансформації безпеки у контексті розвитку міжнародних відносин, а також факторів, що впливають на цю трансформацію, проаналізувати сутність європейського безпекового простору, порівняти його учасників, їх цілі та ресурси, конфліктний потенціал.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Дана дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблему.

ЗК 9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні компетентності:

СК 4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи;

СК 5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема у політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

СК 10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

Результати навчання

РН 04. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин	
лекції	12	6
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18	4
самостійна робота	60	80

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	С3 Міжнародні відносини	2	нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	Семінарські заняття	сам. роб.
Тема 1. Концептуальні основи міжнародної безпеки	2		4

Тема 2. Історичний розвиток міжнародної безпеки	2		4
Тема 3. Нові загрози міжнародній безпеці		2	4
Тема 4. Сучасні виклики та перспективи міжнародної безпеки: сучасних збройних конфліктів, асиметричність міжнародних відносин. Лімінальна війна як новий вид збройного конфлікту	4	2	8
Тема 5. Міжнародна боротьба з тероризмом	2		4
Тема 6. Приватизація насильства – феномен приватних військових підприємств і його наслідки для міжнародної безпеки	2		4
Тема 7. Військово-політичні блоки від часів холодної війни і до сучасності		2	5
Тема 8. Засади національної безпеки США		2	5
Тема 9. Особливості європейської безпекової та оборонної політики		2	5
Тема 10. Засади національної безпеки російської федерації		2	4
Тема 11. Проблеми безпеки та миру у зовнішній політиці України		2	4
Тема 12. Балканський комплекс нестабільності і безпеки		2	4
Тема 13. Безпековий комплекс пострадянського простору. Заморожені конфлікти.		2	5
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
	Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
	Практичне (семінарське) заняття	20
	Самостійна робота по лекційних тематиках	10
	Контрольна робота	10
	Індивідуальне завдання	10
	Екзамен	50
	Максимальна кількість балів	100
Вимоги до письмових робіт	- Оцінювання самостійної роботи (максимально 10 балів) передбачає проходження тестування за лекційними та додатковими матеріалами. Оцінювання відбувається у 100-бальній шкалі, отримана оцінка сходиться на ваговий коефіцієнт 0,1. <i>Контрольна робота</i> передбачає проходження 20 тестів для перевірки засвоєних знань. Оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множить на ваговий коефіцієнт 0,1, відповідно максимальний бал може скласти 10 балів - Оцінювання <i>індивідуального завдання</i> (максимально 10 балів) передбачає підготовку інформаційно-аналітичної довідки на обрану тему, яка є зведеним аналітичним матеріалом, що повинен забезпечувати обґрунтоване інформування зацікавлених осіб і критичну оцінку з приводу певної проблеми (явища) міжнародно-політичного характеру. В роботі має бути показане історичне підґрунтя виникнення проблемної ситуації, її історичний розвиток; висвітлено сучасний стан проблеми (зацікавлені сторони/особи, причини конфлікту, позиції сторін і т.п.). При оцінюванні роботи	

	береться до уваги структурованість викладання змісту роботи, повнота розкриття теми, самостійність в розв'язанні проблематики, власні форми систематизації та представлення інформації
Семінарські заняття	Оцінювання відповідей студентів на <i>практичних (семінарських)</i> заняттях відбувається за 100 бальною шкалою. По завершенні теоретичного навчання максимальний бал за усі отриманні заняття у підсумку може скласти 20 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю за умови повного виконання всіх видів роботи, передбачених програмою навчальної дисципліни, Належне виконання: 1) змісту питань планів семінарських занять. 2) індивідуальної та самостійної роботи. 3) підсумкової контрольної роботи. Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю в грудні за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору визначеної положенням кількості балів.
Підсумковий контроль	- Оцінка за іспит формується на основі результатів тестування (максимальна оцінка за тести – 50 балів). Оцінювання за <i>екзамен</i> відбувається у 100-бальній шкалі, отримана оцінка сходиться на ваговий коефіцієнт 0,5. <i>Підсумкова оцінка</i> за вивчення дисципліни складається із математичної суми балів за роботу на семінарах (максимально – 20 балів), отриманих балів за самостійну роботу (максимально – 10), за контрольну роботу (максимально – 10), за індивідуальне завдання (максимально – 10) і оцінки, отриманої за екзамен (максимальний бал – 50 балів), що в сумі максимально може скласти 100 балів. - При виставленні балів за модульний контроль оцінюються: рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів, самостійне опрацювання тем, написання есе, опрацювання завдань, підготовка презентацій доповідей, підготовка індивідуальних завдань тощо.

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету: Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-prozapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf
Пропуски занять (відпрацювання)	Відвідування лекцій та семінарських занять для студентів є обов'язковим. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. Політика курсу передбачає презначу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізньєнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт. У випадку негативної оцінки на третьому талоні або не допуску до екзаменів внаслідок не виконання навчального плану студент має право на повторне вивчення курсу, яке регулюється Положенням про

	порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhenniapropovtorne-vyvchennia-dystsyplin-kredytiv-ects-v-umovakh-ects.pdf
Неформальна освіта	Можливе зарахування результатів неформальної освіти у відповідності з Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchanniazdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imenivasylia-stefanyka.pdf Здобувачам враховувати результати навчання, отримані в процесі неформальної освіти на курсах дистанційного навчання таких платформ, як Coursera, Prometheus, EdEra, Всеосвіта, тощо. Визнання результатів неформального навчання в Університеті включає подання здобувачем заяви, ідентифікацію задекларованих ним результатів, їх оцінювання університетом та ухвалення рішення щодо зарахування відповідних освітніх компонентів або відмови у визнанні. Цей процес спрямований на забезпечення відповідності задекларованих результатів вимогам освітніх програм..
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	У разі виконання завдання здобувачем освіти пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання – «незадовільно», відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.)
Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» - ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Додаткові бали	Студент має змогу також отримати додаткові бали, пройшовши навчальний курс у вигляді неформальної освіти з отриманням сертифікату в межах тематики дисципліни впродовж навчального семестру; взявши участь у науковому, освітньому чи прикладному проєкті, конференції, круглому столі, інших видах наукової активності, які відповідають профілю дисципліни; опублікувавши наукову працю, яка відповідає профілю дисципліни. Відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.). відповідні студенти можуть отримати додаткові бали на підставі рішенням кафедри міжнародних відносин

8. Рекомендована література

Alagappa M. Regional institutions, the UN and international security: A framework for analysis Third World Quarterly. 1997. Vol 18. No 3. P. 421±441.

A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security (2022). Council of the European Union, 64 p. URL: <https://www.eeas.europa.eu>

Bezpieczeństwo międzynarodowe/pod red. Kuzniar. Warszawa, 2012. 478 s.

Buzan B. et al. Regions and powers: the structure of international security. Cambridge University Press, 2003. 598 p.

Buzan B. et al. The evolution of international security studies. Cambridge University Press, 2009. 400 s.

Buzan B. People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era.

URL:https://www.academia.edu/4780500/People_States_and_Fear_An_Agenda_For_International_Security_Studies_in_the_Post_Cold_War_Era_Barry_Buzan

Wæver O., Buzan B., de Wilde J. Security: A New Framework for Analysis. https://www.researchgate.net/publication/274649174_Security_A_New_Framework_for_Analysis

Waltz K. Theory of International Politics. [https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/486328/mod_resource/content/0/Kenneth%20N.%20Waltz%20Theory%20of%20International%20Politics%20Addison-](https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/486328/mod_resource/content/0/Kenneth%20N.%20Waltz%20Theory%20of%20International%20Politics%20Addison-Wesley%20series%20in%20political%20science%20%20%20%201979.pdf)

[Wesley%20series%20in%20political%20science%20%20%20%201979.pdf](https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/486328/mod_resource/content/0/Kenneth%20N.%20Waltz%20Theory%20of%20International%20Politics%20Addison-Wesley%20series%20in%20political%20science%20%20%20%201979.pdf)

Morgenthau H. Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. slantchev.ucsd.edu

NATO.Encyclopedia 2019. p.698

Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.); авт. кол.: П. П. Гай-Нижник, Л. Л. Залізняк, І. Й. Краснодемська, Ю. С. Фігурний, О. А. Чирков, Л. В. Чупрій. – К.: «МП Леся», 2016. – 586 с.

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці К. : НІСД, 2016. 528 с.

Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі ХХ – початку ХХІ ст. – К.: Дух і літера, 2023. 552 с

Голуб'як Н.Р. Збройні конфлікти у сучасному безпековому просторі: особливості та тенденції. Актуальні проблеми політики, інформації та безпеки: колективна монографія [за ред. Марчука В.В.], Прикарпат.нац.ун-т ім.В.Стефаника; Факультет іст., політол. і між нар.від-н.Івано-Франківськ: Ярина, 2022. С.207-236.

Голуб'як Н. Нові ініціативи Спільної політики безпеки та оборони ЄС. Вісник Прикарпатського університету. Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: ЛІК, Вип.14. 2020. С.171-176.

Holubiak N., Marchuk V. Security cooperation in the Visegrad group: new challenges and hybrid threat. Вісник Прикарпатського університету. Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: ЛІК, Вип.14. 2020. С.144-153.

Голуб'як, Н. Кобець, Ю. Оборонна та безпекова політика Європейського Союзу: суперечності трансформації. Науково-теоретичний альманах Грані.2023. 26(5). С.19-25. <https://doi.org/10.15421/172396>

Голуб'як Н., Голуб'як І. Гібридні загрози як виклики безпековій політиці ЄС. Вісник Прикарпатського університету. Політологія Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2023. Вип. 15.С.53-59. <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-1-7>

Глобалізація безпеки [Текст] : навч. посіб. / Олександр Потехін, Ігор Тодоров. Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2011. 246 с.

Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. :В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянюк та ін. / за заг. ред. Г.П.Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.

Глобальна та національна безпека: словник-довідник / уклад.:Г.П.Ситник, О.І.Пошедін, М.М. Шевченко, С.П.Завгородня,М.Г.Орел; за заг. ред. Г.П.Ситника. К.: НАДУ, 2016. 164 с.

Зарембо К. В. До питання про послідовність трансформаційних процесів у державах пострадянського простору (на прикладі України). Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр./Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2014. С. 64-71.

Зовнішньополітичні доктрини і стратегії : навч. посіб. / М. Г. Капітоненко, Г. М. Перепелиця, С. П. Галака, С. М. Пик, Р. А. Кривonos, В. А. Манжола, Є. Габер, Е. Є. Алієва, О. А. Борділовська, О. О. Сабадан; ред.: Г. М. Перепелиця; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. - Київ : Київський університет, 2021. 419 с.

Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. Закл.К.: Ли- бідь, 2009.352 с.

Кілкален Д. Дракони і змії. Еволюція ворогів Заходу та майбутні загрози. Наш Формат. 2025. 360 с.

Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ, 2017, 320 с.

Конфлікти, що змінили світ / Наталя Іщенко (Гумба) [та ін.] ; [Укр. ін-т майбутнього]. Харків : Фоліо, 2020. 184

Копійка М. В. Модернізація політики міжнародних організацій у сфері інформаційної безпеки. Політичне життя. 2020. 1.С. 102-109.

Кормич Б. А.Інформаційна безпека: організаційно-правові основи [Текст]: навч. посіб.- К.:Кондор,2008 .384 с.

Кордун О.О. Збройні конфлікти на пострадянському просторі як інструмент утримання нових незалежних держав в орбіті впливу Кремля. In: Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору: монографія за редакцією кандидата історичних наук, доцента А.Г. Бульвінського; передмова доктора історичних наук, професора, член-кореспондента НАН України А.І. Кудряченка; ДУ «Інститут всесвітнь. К. : ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».2020. с. 336-363.

Ліпкан В. А., Ліпкан О. С. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях [Текст]: словник .2-е вид.,доп. і переробл.К.:Текст,2008 .400 с.

Макфейт Ш. Нові правила війни. Перемога в епоху тривалого хаосу / пер. з англ. Ігор Бігун. К. : Наш Формат, 2023. 256 с.

Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України. К.:НІСД, 2013. 64 с

Мітряєва С. І. Європейська безпека і Україна:навч.посіб. Ужгород, 2008.222 с.

Музиченко М. В. Концептуалізація енергетичної безпеки: міжнародний досвід. Бізнес Інформ. 2017. 8 (475).С. 82-88.

НАТО — сила, що захищає мирних громадян / Т. Бакка, О. Волошенюк, О. Желіба,Р. Євтушенко, Т. Мелешенко, О. Мальований, О. Мокрогуз; за ред. О. Волошенюк, С. Дьоми. К. : ВСВСДГО, 2019. 164 с.

Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія . Київ : НІСД, 2019. 560 с.

Піскорська, Г. А.; Яковенко, Н. Л. Сучасні виклики і загрози в кіберпросторі: формування механізму міжнародної інформаційної безпеки. International relations, part "Political sciences". 2018. №18-19. http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/download/3389/3066

Перезовова, І. В., Гринів, П. М., Дубовицький, І. С., Храбатин, А. В., & Ластовець, О. І. Вплив російського вторгнення в Україну на енергетичну безпеку ЄС. Scientific notes of Lviv University of Business and Law. 2022. 34. С.19-29.

Родінова, Н., Дергач, А., & Гудзь, Г. Світова продовольча криза як наслідок російсько-української війни. Економіка та суспільство .2022. №40.

Сидорук Т., Шуляк А., & Павлюк В. Трансформації в архітектурі європейської безпеки під впливом російсько-української війни. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2022. 3 (14). С. 60-72.

Щигельська, Г., Стельмашук, Ю. Вплив нового етапу російсько-української війни на світову економіку. Scientific Collection «InterConf» 2022. 132. С. 44-49.

Світова гібридна війна: укр аїнський фр онт : моногр афія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. К. : НІСД, 2017. 496 с

Селєзньова О. Міжнародна енергетична безпека: політичний концепт. Політичний менеджмент. 2010. 2. С.148-155.

СППРІ 2024: Щорічник: озброєння, роззброєння та міжнародна безпека: Пер. з англ./Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова; Редкол. укр. вид.: О. Мельник (керівник проєкту) та ін. – К.: Заповіт, 2025. – 704 с.

Скрипник О. М. Історія міжнародних організацій. Навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 226 с.

Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26 черв. 1945 р.
[URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010).

Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі : навч. посібник / Я. Тимків. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 224 с.

Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. Київ, 2019.376 с.

Викладач

НАТАЛІЯ Голуб'як

